

BLICHERNOTER indeholder:

Formanden skriver
 Erik Harbo: *Ak! Hvor forandret og 17 andre noveller.* Årets medlemsgave
Årets Klassiker og LiSe
 Karin Bang: *En stor beundrer af Blicher: Erling Kristensen*
 Bente Harbo: *Kirkeskibet Justitia og En skibsprædiken*
 Tivoli 175 år
 Erik Harbo: *Marie eller Sophie*
 Mads Jacob Iversen: *Præsten Blicher*
 J.Th. Lundbye 200 år
 Fotos Erik Harbo

Blichertur

Den 5. maj var en gruppe fra Thisted Frie Oplysningsforbund på Blichertur med Robert Frede Mortensen som turguide.
 Til det formål havde han ladet trykke et flot hefte, som han har tilstillet selskabet.
 Måske til inspiration for andre.

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
 Næstformand: Specialkonsulent Peder Porse
 Sekretær og kasserer: James Lerche
 Skuespiller Paul Hüttel
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Museumsinspektør Marianne G. Hougaard
 Samlingschef Jesper Meyer Christensen
 Provst Per Vibskov Nielsen
 Lektor Anders Gjesing
 Suppleanter:
 Arkæolog Dorthe Kaldal
 Cand. teol. Mads Jacob Iversen
 Antal medl.: ca. 550 (325 husstande)
 Medlemskab: Husstand 150 kr.
 Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.
 Danske Bank reg. 1551 4090780 el.
 Giro-nr 409 0780
 Blicher-Selskabets adresse:
 Havelodden 64, 4000 Roskilde,
 tlf. 46373920 / 23205119
 Selskabets mail: erik.harbo@mail.dk
 Blichernoter udgives 3 gange årligt,
 redigeret af Erik Harbo
 ISSN 1602-2742
 www.blicherselskabet.dk

Kommende arrangementer

Torsdag den 6. til søndag den 9. september: Seminar på Jaruplund Højskole
Tirsdag den 18. sept. kl. 17 til 19: Klassikerdagen på Københavns Hovedbibliotek, Krystalgade 15
Torsdag den 20. september 2018 kl. 19:30: Klassikerdagen, Roskilde Bibliotek
Tirsdag den 2. oktober kl. 10 til 16: Blicherdag på Hald Hovedgård
Søndag den 14. oktober 2018 kl. 16:30: Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret
Fredag den 26. oktober 2018 kl. 16-18: Blicheregnens Museum og Museumsforeningen, Thorning: Bogpræsentation
Lørdag den 27. oktober 2018 kl. 14.00-16.00: Blicherarrangement på Herningsholm: Bogpræsentation
Søndag den 4. november kl. 10: Blicherdag på Skærum Mølle

BLICHERNOTER

**MEDDELELSER FRA
 BLICHER-SELKABET**

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

August 2018

Vi glæder os til at se vore medlemmer og andre Blicherinteresserede til Årets Klassikerdag. På de næste sider kan man læse om klassikerdagen, sådan som den har udfoldet sig gennem årene.

Til medlemmerne: Glæd jer til at modtage årets bogbillede til november. Vort medlem Henrik Monved har illustreret novellesamlingen. Vedlagt invitation til årsfest og arrangementskalender.

**Program for Klassikerdagen
 2018 Steen Steensen Blicher**

Klassikerkomitéen sætter fokus på Blichers forfatterskab og på tre aktuelle/ beslægtede danske forfattere ved det centrale åbningsarrangement

**Tirsdag den 18. september 2018
 kl. 17 til ca.19**

**Københavns Hovedbibliotek,
 Krystalgade 15**

Velkomst

Johan Rosdahl, Klassikerkomitéen
Introduktion til St. St. Blichers forfatterskab:

Lektor Henrik Ljungberg

Oplæsning af tre danske forfattere:

Mette Moestrup, Simon Fruelund og Hans Otto Jørgensen

Der læses op af klassikerne og af egne tekster

St. St. Blichers univers:

En præsentation af Blicher-Selskabet
 Formand Erik Harbo

**STEEN STEENSEN
 BLICHER**

*Ak! Hvor forandret!
 og 17 andre noveller*
 Illustreret af Henrik Monved
 Udvalgt og redigeret af Erik Harbo

BLICHER-SELKABET OG
 OLUFSEN BØGER

Ak! Hvor forandret! og 17 andre noveller ved Erik Harbo

Med denne nye samling noveller, hvor Blicher fejres som årets klassiker, afspejles meget af digterens liv. Det er noveller, der hver for sig har haft en stor betydning for digteren og de mål han satte sig som novelleforfatter.

Vi begynder med begyndelsen i Vium præstegård den 11. oktober 1782. Ingen anden digter har haft så fornemt et dåbsselskab af familierne fra Hald Hovedgård og Aunbjerg

Den 57-årige Blicher fortæller i novellen *Skytten paa Aunbjerg* 1839 en række erindringer om drengen Steens ophold på herregården Aunbjerg hos etatsråden og hans kone. Den kendte replik ”Hvor er din Vilje, lille Steen” anvendte han senere på Himmelbjerget. Der drejede det sig om folkets vilje. Novellen *Guillaume de Martonniere*, 1844 afslører skyttens identitet. I denne novelle er det i hvert fald Aunbjergfamilien, hvorfra moderen stammede, der spiller den store rolle. Igennem Guillaumes beretninger bliver der lagt endnu en alen til Blichers selvbiografi, idet skyttens skildringer af den lille dreng Steen må røre hvert et hjerte.

Blicher har selv fortalt ”Jeg blev født, om end ikke midt i Lyngen, den dog saa nær, at jeg paa tre Sider havde de brune Gulvtæpper for Øjne (*Skinsyge*)”. Vi får en beskrivelse af egnen i en lang række noveller, vel bedst i *Røverstuen*, men også i *Fruentimmerhaderen* og *Tulipanen*, to noveller, der også hænger sammen i handlingen. Blicher bruger sin familie i en novellehandling, hvoraf det meste alligevel er opspind. Novellen *Fruentimmerhaderen* 1827 stod som den første fortælling i *Nordlysets* første hefte. Her kunne man læse om den gale herremand, der pga. et mislykket kærlighedseventyr levede hele sit liv på gården uden kvindeligt tyende. 17 år efter hører vi om ham igen i *Tulipanen* 1845, der handler om den senere kromand i Ans Andreas Tulipan. Nu kaldes herremanden ved sit rigtige navn Arnold. Blicher kendte herregården og kroen igennem sin mormor Anne Curtz, der boede som enke i byen, og de har sikkert begge besøgt Arnold. *Fruentimmerhaderen* udvikler sig næsten til en krimi.

Himmelbjerget 1833. Bjerget blev vigtigt for Blicher. Det er Peer Spillemand, Blichers pseudonym, der er autor. Han fortæller om sin fætter Ludvig (sagfører), der er kommet til Jylland for at de sammen kan bestige Himmelbjerget. Det Himmelbjerg som Holberg havde været uheldig at betegne som 18.000 fod højt (højere end Mont Blanc). Gennem Ludvigs rørende historie om et maskebal og en drukneulykke er vi godt på vej ind i en uopklaret historie, der dog i novellens sidste 40 linjer bringer fuldstændig klarhed over det hele, og kærlighedshistorien ender lykkeligt. Ti år efter er Blicher igen på Himmelbjerget til den 4. Himmelbjergfest. Han har udgivet sine taler og sange og skriver så novellen om ”vintapperen” på bjerget, der når at få udrettet meget på 1½ dag. Her har vi igen et stykke Blicherselvbiografi i *Eventyr paa Himmelbjerget* 1844, der kan lægges sammen med den han skrev i 1840. (fortsættes side 18)

Sildig Opvaagnen 1828 foregår i Randers omkring 1810 i det bedre borgerskab og handler om en vennekreds bestående af præsten, lægen og byens kaptajn og deres fruer. Med stor psykologisk indlevelse har Blicher analyseret sine personer. Men han var specielt påvirket af en situation, der fandt sted, da han udarbejdede novellen, for hans hustru befandt sig i Randers, tvangsflyttet pga. en hændelse i præstegården den 11. dec. 1827. Blicher siger om denne dag ”Hans Fødselsdag var den 11. Oktober, hans Bryllupsdag den 11. Juni, og den 11. December 1827 er en mærkelig Terminsdag for ham – ikke i Pengevæsen, men i Skæbne's Gang, dog Verden skøtter vel ikke om at vide, hvad han selv ønskede at glemme.” *Eremitten* 1833 foregår i Grenaa ca. 1808, og den blev trykt i *Samlede Noveller* II. Vi befinder os især i selskab med søfolk, de søfolk, der på kanonbåde drev kapervirksomhed mod englænderne med statens velsignelse. Blicher undrer sig over menneskets lyst til at lade sig spå, eller som han siger ”at løfte det Forhæng, et kærligt Forsyn nedrullede for Fremtiden, og til den Ende at tage sin Tilflugt til Midler, hvis Jammerlighed det ofte selv indser: Maane og Stjerner, Dyr og Fugle, ja Kort og Kaffekopper skal tyde, hvad der er mørkt for den allerlyseste Forstand! Og derpå iler det viljeløs i Møde og opfylder selv Spaadommen.” Om musikken siger han: ”Mangfoldig er Musikkens Magt. Den hæver de bedendes Andagt, opflammer de kæmpendes Mod; den blødgør Hjertet til Medlidenhed, til Venskab og Kærlighed”.

Efter at have skrevet noveller i mange

år ønskede Blicher at afprøve nye former. Det blev til en række billednoveller (noveller illustreret) men også til *Baglænds* 1839, hvor vi får en novelle med syvende og sidste kapitel først. Handlingen fortsætter i *Julianes Giftermål* 1840, hvor vi træffer de samme personer. Som sædvanlig får vi de underholdende stikord af Blicher, nemlig *Novelle af P. Sp. Gennemset, rettet og forbedret af S. S. Blicher*.

Blicher skriver et sted, at når man har skrevet så meget om kærlighed som han har, så kan det jo ikke være anderledes, end at han selv også har oplevet kærligheden, hvorpå han genfortæller en oplevelse, han havde som 8-9 årig og senere som 15-16 årig. *Skinsyge* var der ikke noget af, men den bliver ofte et væsentligt led i novellerne. I *Skinsyge* 1845 befinder den unge digter sig i en huslærerplads på Falster. Igen bidrager historien til, at vi oplever Blichers selvbiografi ganske tæt på os. På øen er der indkvarteret fremmede hollændere under Napoleonskrigene. *Le Petitmaitre d'Ecole* 1844 handler om en hjælpelærer, men også om spanske og franske officerer og soldater, der opholdt sig i Danmark under Napoleonskrigene. Men fremmede eller ej, når de blander sig i folkets daglige liv, ligesom i den tidligere omtalte *Eremitten* og i *Skinsyge*, så sker der ulykker, og det er vel ikke meget anderledes i dag.

Blichers fantasi arbejder utrætteligt, sat i gang af ungdommens og alderdommens læsning og vandringer og den erfaring, han derved har oparbejdet. Den giver sig udslag i de noveller, der er præsenteret i denne samling.

Men inden vil jeg gerne henvise til begyndelsen i Blichers novelle 'Røverstuen', som på bedste vis eksemplificerer påskønnelsen af, at det særegen danske er kombineret med "det jævne":

Danmarks øer have et så yndigt, venligt, fredsælt udseende, at man, ved i tankerne at gå tilbage til deres oprindelse, aldrig erindres om nogen voldsom naturbegivenhed[...] Sletterne er jevne og store; bakkerne få og små, og blidt afrundede. Ingen bratte skrænter, ingen dybe huler minde om jordens fødselskamp[...] Når man fra det dejlige Fyens land sejler over til Jylland, troer man i førstningen blot at have passeret en flod.

200 året for J. Th. Lundbye

Johan Thomas Lundbye fødtes 1.9.1818 og døde 25.4.1848 ved et vådeskud. På hans gravsten på Bedsted kirkegård står der *Dyrmaler* og selvfølgelig var han det, men han var så meget andet, og han var utrolig flittig.

Hvorvidt de to, digter og maler har kendt hinanden har man ikke kunnet finde oplysning om, men den meget læsende Lundbye interesserede sig for de danske guldalderforfattere og brugte deres tekster som inspiration f.eks i ovennævnte tegning af gravhøjen, hvor der er et citat fra Blichers første digt.

Fortsat fra side 2

Ak! hvor forandret! 1828 kunne have været en roman, hvis Blicher havde benyttet sig af den Walter Scotske metode, men det havde han jo afvist i sin litterære afhandling i *Røverstuen*. Vi får en tilsyneladende munter historie om to københavnske studenter med jysk baggrund på sommerbesøg i hovedlandet. 20 år efter mindes Peer Spillemand det hele, mens han er på vej til Vendsyssel til sin ungdomsven der blev gift med Peers Maren "den anden". Det er galgenhumor og der er indbygget lidt af den Blicherske smerte. På en anden rejse vender Peer igen tilbage på sin lille nordbagge i novellen **Kærlighed i Pinen** 1843. For at vi skal være overbevist om kvaliteten skriver Blicher, at novellen er en fortælling af Peer Spillemand, men verificeret af hans fætter, og det ved vi alle, er sognepræsten i Spentrup.

Både i sin barndom og i sine første seks år som præst i Thorning fik Blicher stort kendskab til taternes skikke og sprog bl.a. gennem hans bekendtskab med N.V. Dorph, konrektor ved Viborg Katedralskole og udgiver af *De jydskes Zigeunere og en rotvelsk Ordbog*. I novellen **Kjeltringliv** 1829 vender Blicher det hele på hovedet og fremstiller kjeltringerne i et helt andet og positivt lys. Man har udpeget kjeltringballet til at foregå i huset på Ørre Hede, der tilhørte Johannes Axelsen, en vagabond. Det er dog meget usikkert. **Bettefanden** 1846 er en af Blichers sidste noveller og den tyder bestemt ikke på alderdomstegn hos den gamle forfatter. Alt er så levende beskrevet, som færdedes digteren stadig sammen med hovedpersonen og de andre kjeltringer.

Årets Klassiker og LiSe = Litterære Selskaber

Klassikerdagen sætter fokus på vores litterære klassikere og deres samtid. Den styrker vores viden om klassikerne og den tid, de er skrevet i, og den formidler på et fagligt velkonsolideret grundlag denne viden så bredt og folkeligt som muligt.

Formål

Klassikerdagens formål er at skabe opmærksomhed om de litterære klassikere som en del af den danske kulturarv. Dagen skal engagere og aktivere biblioteker, litterære selskaber med flere til på årets Klassikerdag at arrangere møder, udstillinger og events i de enkelte institutioners lokale virkeområde med henblik på at skabe størst mulig folkelig og faglig opmærksomhed om den valgte klassiske forfatter.

En historie om Samrådet for de litterære Selskaber (LiSe Litterære Selskaber)

Jeg har spurgt den tidligere formand for selskaberne Søren Sørensen lidt om historien bag samrådet.

Han fortæller: "I mine erindringer har jeg skrevet således: I 1999 blev Erik Harbo og jeg så enige om, at vi skulle prøve at samle de litterære selskaber i en

paraplyorganisation; ud over at Erik Harbo var medlem af Bellmanstyrelsen, var han også formand for Blicher-Selskabet og nød betydelig agtelse i flere selskaber.

I november dette år indbød vi derfor til en konference om de litterære selskabers stilling. Fjorten selskaber var repræsenteret ved mødet på Hald. Jeg fik dem med på at vi skulle gå sammen og danne Samrådet for de Litterære Selskaber i Danmark.

Som det mest oplagte at samvirke om, fremlagde jeg tanken om en særlig dag, viet den danske klassiske litteratur, et arrangement vi gerne ville stå for i samarbejde med Danmarks Biblioteksforening og landets biblioteker samt Det Kongelige Bibliotek.

Det fik jeg selvfølgelig vedtaget, og alle tretten tænkte straks på deres samlingspunkt-forfatter. SBiD var jo på forhånd udelukket; Bellman var nok en klassiker, men ikke en dansk sådan.

Og med Aarestrups 200-års dag et år fremme på kalenderen, havde vi den første klassiker på rede hånd.

Så vidt så godt, og så skulle Samrådet jo også have en styrelse, forretningsudvalg benævnte vi det. Harbo foreslog mig, naturligt nok, da initiativet var mit,

andre foreslog Harbo, ham kendte de, jeg var ny, og mit selskab var ukendt, jeg tror, flere af dem ikke var bekendt med Carl Michael Bellman. Men Harbo ville ikke modtage valg, når han nu selv havde foreslået mig, så det blev sådan.

To andre ville jeg gerne have med, den ene var Peter Q. Rannes, som vi havde fået ansat som leder af Hald, jeg kendte ham i forvejen fra det tidligere litteraturkontor, den anden var lederen af Johannes V. Jensen Centeret ved biblioteket i Farsø, Helene Kragh Jacobsen.... Herefter beretter Søren Sørensen og Sorger og glæder ved det daglige arbejde.... Derimod har samarbejdet med Danmarks Biblioteksforening og med Det Kongelige Bibliotek været harmonisk. Dengang hed direktøren for DB Winnie Witzansky og hendes nærmeste medarbejder blev siden chef på biblioteket i Roskilde.

Winnie Witzansky var en gammel bekendt; i min tid i ministeriet virkede hun på blindeinstituttet, og også dettes undervisningsside indgik i mit arbejdsområde, så vi faldt straks i hak og takt. Hun greb ideen og bidrog væsentligt til at det blev den succes det blev. Sammen opsøgte vi det daværende litteraturråd og forelagde dets generalsekretær ideen. Hun var straks med, det samme var Thomas Harbo der var formand dengang, og så længe det bestod, strømmede midlerne rigeligt ind i klassikerdagens kasse.

Angående Aarestup foranstaltede vi et to-dages seminar på Hald Hovedgaard; det samlede en masse mennesker, men det er noget jeg ved fra papirerne, ikke noget jeg erindrer.

Æren for at have foreslået emnerne til

klassikerdagene kan jeg ikke undslå mig for; andre af komiteens medlemmer har kun i to tilfælde fremkommet med forslag man kunne samles om; den ene gang var Sangens År i 2008, det var ikke til at komme uden om. Når alle andre institutioner fejrede den danske sang, og en af de skarpeste kendere af genren var formand for komiteen, var det meget nærliggende". *Søren Sørensen* (forkortet).

Siden er det gået slag i lag med nye styrelsesmedlemmer, men Søren Sørensen holdt trofast ud indtil for et par år siden, hvor lektor Johan Rosdahl tog over.

Man har kendskab til 56 litterære selskaber, hvis engagement spreder sig over en række af de centrale danske, tyske og angelsaksiske forfatterskaber, over forskellige genrer eller litterære perioder; et betydeligt antal af dem har en høj aktivitet med møder, foredrag, læsekredse, kurser, blad- og bogudgivelser og samler mange interesserede om litteraturen. Omkring klassikerdagen har LiSe et tæt samspil med Danmarks Biblioteksforening, Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Arrangementskomiteen dannes af repræsentanter for de fire interessenter. Se www.klassikerdagen.dk om arrangementer og ressurspersonligheder. Det er også muligt at se en oversigt over de forfattere, der har været årets klassiker.

Som regel har komiteen deltagelse af en repræsentant for det selskab som særligt interesserer sig for årets klassiker.

Forfattercentret Hald Hovedgård ved Peter Rannes påtog sig opgaven med at køre en hjemmeside. Her finder man en oversigt over alle selskaber.

keånd, som bl.a. omtales hyppigt i det enorme værk 'Nyaars-Morgen' (1824). De er begge funderet i den særegne nordiske kultur og historie. For Grundtvig er det ikke mindst i mytologien, at folkeånden gør sig gældende. Fortællingerne om bl.a. Thor og Odin blev de ypperste udtryk for det danske folks åndelige forestillinger og bidrog til netop det specifikke folks fælles referenceramme. Ifølge Sune Auken spiller mytologien da heller ikke alene en central rolle i Grundtvigs digtning, men udgjorde i Grundtvigs ungdom også et gyldigt religiøst 'system' (frem til 1815). Den nordiske mytologi kunne altså konkurrere med og til dels overflødiggøre kristendommen her i Norden, hvorfor også Grundtvigs livskrise udløses. Dette er da også en af teserne i Aukens doktorafhandling fra 2004, 'Sagas spejl'.

Det er først fra 1830-erne og frem med udgivelsen af 'Nordens Mythologi' i 1832 som omdrejningspunkt, at mytologien behandles og fremstår som antropologi fremfor nogen reel religion. I mellem-tidsperioden fra Grundtvigs ungdomsår og frem til udgivelsen af 'Nordens Mythologi' havde kristendommen da også fremstået som værende i naturligt samspil med mytologien, men fra da af anså Grundtvig mytologien som værende utilstrækkelig som religion. I tiden under brevudvekslingen med Blicher er mytologien for Grundtvig altså ikke længere sidesat med kristendommen, det evige liv og det universelt gældende, men med historien, det timelige og det specifikke nordiske. Kulturen og antropologien kan dog lige såvel som religionen opsætte pejlemærker og normer for

den befolkning, hvortil den henvender sig. For de nordiske folk var der i mytologien simpelthen konkrete eksempler til efterlevelse. Således er der altså også en parallelitet til forestillingen om Kristi efterlevelse, dog var mytologiens eksempler geografisk og kulturelt betinget.

Blicher var, som det vil vise sig, ligeså glad for tanken om den kultur og historie, som forbinder de nordiske lande, som Grundtvig var. Dog kunne han siges at være noget mere lokalt forankret i sit udtryk. Allerede i 1882 bemærkede Evald Kristensen i en af de tidligste biografier om Blicher, at det "*var den danske, især den jyske, og allermest den midtjyske, natur og folkeliv, som der leveres, med det sagn fra gamle og yngre dage, som er hovedemnet for Blichers digtning*". Om det var netop dette udtryk, som i højere grad isolerede ham end Grundtvig, er ikke til at sige, men tiltaget til Himmelbjergsfesten var alt andet end med lokalt sigte for øje. Kristensten skriver ligeledes:

Tanken om de nordiske frændefolks slægtskab og kald til fælles liv var også oppe hos Bl., og det var hans kjære tanke, at Nordmænd og Svenskere skulde ned til os og holde fest og møder med os, ligesom han og arbejdede på en boglig sammenslutning og i et fælles forsvarsforbund så den bedste politiske sikkerhed for de nordiske riger. (Kristensen 1882, 65)

Kulturen er altså et anliggende for et specifikt samfund og i Blichers og Grundtvigs tilfælde en specifik region (Norden) modsat religion (kristendom), der er universel. Og med netop denne skelnen vil jeg bevæge mig videre til de mere specifikke begreber: folketro og folkeånd.

Mads Jacob Iversen: *Præsten Blicher*

Blicher er igennem hele sit forfatterskab dybt optaget af det danske. Her tænker jeg ikke i nogen nationalistisk forstand, men blot i noget så simpelt som den hengivenhed for Danmarks natur, som blandt andet kommer til udtryk i digtsamlingen 'De danske træer' fra 1840'erne, hvor stort set ethvert træ, som tilhører den danske flora, behandles som repræsentative for dansk kultur og særligt danske værdier. Fra denne samling vil jeg også fremhæve et par eksempler i forbindelse med gennemgangen af brevene mellem Blicher og Grundtvig.

(Om dette i næste Blichernoter)

Men en ting er digteren Blichers prosa, noget andet er præsten Blichers bidrag til den offentlige diskurs. Hans samfundsmæssige hjertebarne var landbrugspolitik og bønderne, med hvem han følte sympati i deres stridigheder med adelen. Han var bidragsyder til landbrugsfaglitteratur og har blandt andet gjort indsats for skovplantning. Med alderen blev Blichers politiske tanker og forslag dog mere altomfattende og på sin vis også af udenrigspolitisk karakter i og med, at de fokuserede sig på det indenrigske. Det at italesætte hvad der udgør dansk nationalitet og dansk kultur er da netop også for at kunne differentiere sig fra det, som ikke er dansk. I Blichers senere år foreslog han helt konkret, at fædrelandskærligheden skulle integreres i 'udskolingen', for at den nemmere kunne implementeres i værnepligten. Dertil kom han med forslag om indførelse af nationaldragt samt 'Du'-tiltaleform, hvilket også lader sig vise senere i brevene

Mads Jacob Iversen er nyvalgt suppl. i selskabet. "Mit navn er Mads Jacob Iversen, og jeg er 28 år. Efter at have færdiggjort teologi på Københavns Universitet er jeg nu på sidste etape af min vej til forhåbentlig at blive præst. Min interesse for Blicher startede med, hvad jeg ser som et af hans gennemgående og uundgåelige kendetegn: det jævne danske. Hans poetiske ophøjelse af det flade landskab og det stille liv. Samtidigt med at mit billede af poeten og præsten er blevet mere nuanceret, har jeg også fået en påskønnelse for mennesket Blicher, der var alt andet end jævn og kan godt lide, at dykke ned i hans teologiske såvel som politiske mærkesager.

til Grundtvig

Trods megen kritik af Blichers embedsvirke og egen indlevelse i kristendommen vurderede Hal Koch dog virkningen af Blichers kulturelle bidrag noget mere optimistisk. Sammen med H.C. Andersen og B.S. Ingemann kategoriseres Blicher af Koch som en af Guldalderens tre store forfattere i kirkehistorisk sammenhæng. Gordon Albøge tolker på Kochs sammenligning af de tre således:

I Ingemanns Lysets Engel gaar med Glans, i H.C. Andersens Den lille Pige med Svovlstikkerne og i Blichers Hosekræmmeren [...] findes en ureflekteret, jævn kristen livsholdning som har været med til at styrke den ligeledes ureflekterede, jævne danske folketro som sociologerne i nyere tid har sat i procenter, tabeller og figurer.

Af særlig interesse i netop dette udsagn er, hvorledes Blicher med 'Hosekræmmeren' påvirker den "jævne danske folketro". En parallel kan drages mellem netop denne jævne folketro og Grundtvigs egen formulering om en fol-

Karin Bang: *En stor beundrer af Blicher: Erling Kristensen*

I OPTOG GENNEM VIBORG

Da vendelboforfatteren Erling Kristensen i sommeren 1932 flyttede fra Aalborg, slog han sig ned i "Blicherland." Han byggede et hus ved Vedsø i Rindsholm uden for Viborg.

Kort efter sin ankomst fik han en hund, som han kaldte Prins. I november 1944 købte han dens afløser. Det var en hun, der stadig var en hundebaby, så der ville gå en tid, før den ankom til Knolden. "Jeg glæder mig til at gøre hendes Bekendtskab, saa meget mere, som det nok bliver min sidste Hund," skrev han til sin ven August Nehm. "Det er en saakaldt tysk Korthaaret Høsehund, og jeg har døbt hende Linka efter Hovedpersonen i Blichers 'Kæltringeliv'.

På dette tidspunkt kunne han ikke vide, at han og Linka et par år senere, skulle gøre sig bemærket på en meget speciel måde.

For dem, der kender lidt til Kristensen, er det svært at forestille sig, at han ville lade sig klæde ud og deltage i et optog gennem Viborg. Det var ikke desto mindre, hvad han gjorde på Viborg-dagen i 1947.

"Det er lykkedes at formaa Erling Kristensen til ved Viborg-Dagen paa Søndag at vise, hvordan hans gamle Digterfrænde saa ud, naar han med Hund og Bøsse ved Siden stirrede ud over Hedens brune Land og sorte Høje. Det er selve Bøssen, Blicher bar for 100 Aar siden, og Hunden er nøjagtig som Blichers, af samme Afstamning og Bærer af Navnet fra 'Kjæltringliv': Linka Smælem," (1)stod

der i avisen den 6. juni. (2)

Man havde engageret skuespilleren Miskov Makwarth til begivenheden. Han ville vise Viborg en række af personerne i Steen Steensen Blichers noveller, bistået af konsulent Jacobsen og hans berømte Thorning-

folk, E Bindstouws trofaste fortolkere.(3) De og medhjælpere fra by og land ville levendegøre scener og skikkelser fra Blichers bøger i et strålende optog. Til hest, i vogne og til fods "vil Blicherdigtnings groteske og tragiske Figurer drage gennem Viborgs gamle Gader og tilskynede Nutidens travle Materialister til igen at grave de Skatte frem, som Præstesønnen fra Vium skænkede det danske Folk."

Den 4. juni havde Kristensen besøg af fotograf Aage Munksgaard og Miskov Makwarth i anledning af, at han skulle optræde som Steen Steensen Blicher, og to dage senere var han i Viborg for at prøve det kostume, han skulle have på.

Søndag den 8. juni skrev han i sin kalender: "Er med i Blicher-Optoget sammen med Linka. Jeg forestiller St. St. Blicher siddende paa en Lynghøj med Hund og Digterens egen Bøsse og Brilller. Optoget, der forestiller Skikkelser og Oprin fra B. Noveller bliver set af 20,000 Mennesker."(4)

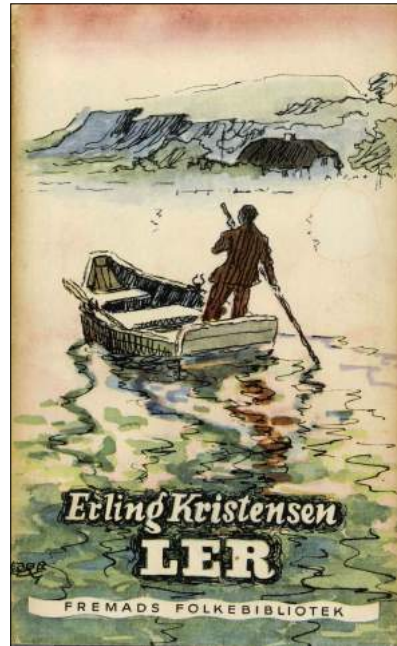
I Blichers fodspor

Kristensen var en stor beundrer af Blicher og skrev i 1948 kronikken "Langs Blichers Spor 100 Aar efter hans Død" til Politiken. (5) Det var karakteristisk for mennesket, digteren og jægeren Steen Steensen Blicher, at man aldrig behøvede at opsøge ham for at fornemme hans ånd og medmenneskelighed levende omkring sig, indledte han. "Der er en vemodig Skønhed, der hvor hans Jægerskridt anes, og hans Digterhjerter nynner sammen med Tidernes Skriden og Jyllands evige Blæst." (6) Han kunne ikke lade være med at tænke på, hvad de mennesker, der ikke havde givet sig selv den glæde, at følge Blichers livsspor, var gået glip af – spor, der slynger sig ud over Jyllands jord og følger stenede bakkerundinger, frodige dale og leder gennem tornet krat frem over heden.

"Jo, Blicher har faaet os til at tænke – – Hans Spor bevæger sig fra Tue til Tue, og selv hvor Tuen er saa uanseelig, at den kun er synlig, naar Solen staar lavt og afslører den ved Skyggens Kontrast, staar og gaar de Skikkelser, han skabte, lyslevende over Grønsværen. Selv staar han endnu i Tordenaftenen ved den Jordknold, der engang var Tørvevægge om 'Pennekas Drallers Kæltringebal'. Han dukker sig mod Ruden og ser betaget Linka Smælem danse sin fejende sydlandske Dans ... det var kun et flygtigt Kik gennem en sandridset Rude, men Øjnene, der saa, var en stor Digters, og Linka lever, og vi glemmer hende aldrig for hendes Styrke og overmenneskelige Trofasthed."

JAGTMINDER

I 1949 udgav Erling Kristensen bogen

Jagtminder. (6) I begyndelsen af bogen genfortæller han en historie om jægeren Steen Steensen Blicher, som faderen på deres første jagttur sammen fortalte ham: en aften havde Blicher listet sig ind på en hjort, der stod i kornet. Da han var på skudhold af den, tog han sin hat af og sagde: "God avten og Guds fred. A skyder dig it nier. Hjorten stod med den synkende sol som en glorie mellem sine hævede takker. ... Blicher tog sin hat af, og lod bøssen synke." Og Kristensen tilføjer: "Jeg tager min hat af for enhver jæger, der som denne gode mand en gang imellem er stor nok til at føle sig lille." (7)

Som Kristensen var digterpræsten Blicher en stor naturelsker og ivrig jæger, så ivrig, at det er fortalt om ham, at han kunne finde på at forlade gudstjenesten, hvis han gennem kirkens vinduer fik øje på råvildt. Når han var på jagt, blev han

Men han skaber en stor fortællende roman om dette kvindemenneske, der i 300 år har interesseret os. Af nogen betegnet som et groft fruentimmer med stor seksual appetit, gift med en kongesøn, en herremand og endelig med en kusk. Måske kan romanen forekomme næsten dræbende tung og for langsom for den moderne læser, men med denne nye stil er Jacobsen igangsætter for en periode, der først topper meget senere efter Pontoppidan.

Blichers novelle behøver man ikke at dissekere. Hvordan går det til at denne præstesøn (faderen Niels Blicher) bare sætter sig ned, og som det første fanger tiden og dens ånd, dens sprog og levemåde? Senere gør han det igen med *Præsten i Vejlbjerg* og tro mig, det har ligget indbygget i ham fra hans ungdomslæsning, hans omgang med de adelige familier, præsterne og professorernes sprog – lige til den bondetale, som han også formår at fremstille.

J.P. Jacobsen har haft det meget sværere, da han lever i en moderne tid, hvor man har lært at forske naturvidenskaberne, hvor der har fundet en stor udvikling sted også i sprog og kultur.

Den naturalistiske roman var født med Jacobsen, der blot når at bruge det i to romaner og nogle noveller, men som inden længe er berømt over hele Europa. Men det har optaget samtiden, at Brandesbrødrene Georg og Edvard og tidens unge forfattere hjalp den uhelbredeligt syge digter på vej.

I *Dansk Litteraturhistorie* peger Hakon Stangerup på længslen som lod og man kan sagtens læse Marie Grubbe med det for øje. Marie har længslen i sig, den

længsel, der til alles forargelse først indfries med den grove staldkarl Søren. Man har sagt, at Jacobsen forfiner Marie. Det kan man sagtens forstå, når man læser romanen. Det er nødvendigt for at gennemføre den lange roman med dens mange skift.

Hos Blicher får vi selv lov til at vælge angående længslen hos Sophie, men vi kan godt sætte ordet længsel som overskrift over Mortens liv og tolke ud herfra. Hos Morten støder længslen altid ind i et eller andet bremsende, hans tro, trofasthed, alvor og respektfuldhed. Ifølge Jacobsen dør Marie et stykke tid efter at hendes mand er død, ødelagt af Bremerholmopholdet. Ved graven sang man Kingosalmen:

Vreden din afvend, Herre Gud, af Naade, Riset det blodigt, som os over Maa-de, Plaget saa redelig af en Vredes Brynde, Fordi vi synde.

Blicher slutter landsbydegnen genialt med at lade Morten komme tilbage på fødeegnen som degn til Thiele og Vinge. Den sidste optegnelse slutter med teksten fra Davids salme 103: *Føulum, den 12te Mai 1753* ... » Anlangendes et Menneske, hans Dage ere som Græs; som et Blomster paa Marken, saa skal han blomstre. Naar Veiret farer over det, da er det ikke mere, og dets Sted kjender det ikke mere. Men Herrens Miskundhed er fra Evighed og indtil Evighed.«

Den gamle historie handler om en adelig dame, der foretrak en tigger som sin mand til alles undren. Den nyere historie kender vi: ”Et andet Exempel af vor Tids Historie er udi en Høy-Adelig Dame, hvilken havde en uovervindelig Afskye for hendes første Ægtefælle, skønt han blant alle Undersaatter var den fornemste og tilligemed den *galanteste* Herre udi Riget; og varede dette indtil paafulte Skilsmisse, da efter et nyt Ægteskab, som ogsaa havde et ulykkeligt Udfald, hun omsider tredie Gang begav sig udi Ægteskab med en gemeen *Matrods*; med hvilken, endskiønt han dagligen handlede ilde med hende, hun sagde, sig at leve langt meere fornøyet, end udi det første Ægteskab. Og haver jeg saadant hørt af hendes egen Mund, da jeg var i hendes Huus, som var ved et Færgested udi *Falster*, paa samme Tiid, da hendes Mand var arresteret formedelst en Misgierning. Saa at det synes, at just det, som kunde være afskyeligt for andre, var Tønder til Elskov og Fornøjelse hos hende... Jeg forbliver etc.”

Denne historie tager Jacobsen rigtig fat på i sin roman og får i den fine samtale mellem Holberg og Marie denne til at give nogle udsagn, man husker. Det er alt sammen digt, men digt på den måde, som en stor forfatter kan forestille sig at en falden adelsdame ville tale, om synd og nåde.

Blichers novelle handler i første omgang om degnens søn Morten og hans liv, der beskrives i 64 dagbogsoptegnelser. Men kapitlerne, hvor Sophie/Marie beskrives, er af en ganske særlig karakter og hører også til de mest citerede: Morten uden for døren, mens der læses

fransk, slædeturen, hvor Sophie opdager at Martin kan tale fransk, hvorpå han fremmes til at være nådigherrens kammergjener, omtalen og blikket, da Morten har frelst nådigherren fra vildsvinet, og ikke mindst den syndige beskrivelse af elskovskammeret, hvor Morten har lånt Jens' kammer. Mangen forfatter ville nu have udpenslet alle disse detaljer, men ikke Blicher. Kort er det, men hvilket mesterværk.

De to digtere begynder i hvert sit halve århundrede en ny fase i dansk litteratur. Landsbydeggen giver Blicher adgang til en ny læserskare, der foretrækker hans noveller frem for de digte, han hidtil havde skrevet i en slags romantisk periode.

J.P. Jacobsen indleder den nye stil realismen, stærkt støttet af tidens store litteraturfolk Brandesbrødrene, og alligevel er han den helt store kolorist, – ja man har udgivet bøger om hans valg af farver og blomster og derved også sammenlignet ham med Blicher. Hans research, som man kalder det nuomstunder, har været formidabel, også med de muligheder han havde, når han opholdt sig i Thisted pga. sin sygdom, men det har været meget grundige studier i Kingos salmer, gamle ordbøger, breve fra tiden, det sprog de fornemme talte, og almuens sprog jysk og sjællandsk mellem hinanden. Som kender af egnen ved Borrehuset el. Burrehuset, som han kalder stedet, er det mere tvivlsomt om hans research her er ganske dækkende. Det er næsten, som om han forestiller sig, der har været en hel by på stedet med mange fiskere. De har nu nok holdt til i det nærliggende Stubbekøbing, som var en købstad.

somme tider væk i tre dage. Han undskyldte sig med, at han bragte vildt med hjem til husholdningen. I præstegården var der en årrække, foruden hans egne ti børn, tre af hans brors, som var blevet forældrelose.

Han blev også som Kristensen meget tidligt indviet i jagtkunsten af sin far. Der findes et meget fint krudthorn med inskriptionen: ”St. St. Blicher 1798.” I 1798 var han 16 år.

Erling Nielsen skriver om ham, at han havde svært ved at blive dus med tilværelsen, men havde ét fristed: ”Heden, og een lykkelig syssel: Jagten. Her åndede han ud, lagde jammerligheden bag sig og genvandt den ’sindsmunterhed, der er gavnligere for helbredden end et helt apotek.’ ”(8) Også her er der lighed mellem ham og Kristensen.

Det er ikke kun i sine noveller, Blicher har nogle fortrinlige jagtskildringer og i forbindelse med dem meget smukke naturskildringer. Da han strejfede rundt på den jyske hede, fik han idéen til tidsskriftet *Diana*, der udkom med seks numre i perioden fra 1832 til 1836 med ham selv som redaktør og største bidragyder. I det første nummer skrev han ”Jagtens Forsvar” og afviste, at jægerne fandt fornøjelse ved at pine og dræbe dyr. Jagtens fornøjelse bestod i at træffe, og jo sikrere og mere dødende, des bedre. At jagt leder og forfører til drikkældighed, afviser han også. Den last er en sjældenhed hos jægere. Endelig fremhæver han, at jægerlivet medfører sundhed som følge af den megen bevægelse, den friske luft, hærdelsen og sindsmunterheden, der opstår under jagten.

Tidsskriftet er en blanding af fag- og

skønlitteratur, og nutidige jægere har beundret den høje jagtmoral og det nuanceerede natursyn, der kommer til udtryk.(9)

Kristensen har flere gange udtalt, at han ikke var nogen stor læser, men sin Blicher kunne han. I ”Mens bøssen renses” skriver han: ”Jeg er lige kommet ude fra sneen og det vilde, uvejsomme jyske land. Der, hvor hedens og jagtens høvding, St. St. Blicher, gik sine ben trætte og sit sind mildt. Jeg har gået derude i den kolde vinterdag og hvisket hans indledning til ’De tre Helligaftener’ ud over hulveje og heder, hvor sporene af hans jagtstøvler engang har stået: ’Dersom du, min læser nogen sinde har været på ’Snabeshøj’, hvor landsting holdtes i gamle dage, da har du derfra lidt ud mod syden kunnet se en liden adspredt torp, som hedder Uannet’.”(10)

TIL INDVIELSE AF E BINDSTOUW

Kort før sit 25-års forfatterjubilæum var Kristensen sammen med sin kone, Alma, og Arne Jørgensen fra Birgittelyst i Lyngård for at fejre Steen Steensen Blichers 170-års fødselsdag. Det var den 11. oktober 1952. Den dag blev E Bindstouw indviet ved en fest efter at være blevet genopført i sin oprindelige skikkelse og flyttet tilbage til sin gamle plads ved kirkegårdsdiget.

E Bindstouw, der nu er frilandsmuseum, var det gamle skolehus i landsbyen Lyngård syd for Viborg. Det blev opført i 1790, i oplysningstiden, hvor myndighederne mente, at også hedeboendernes børn skulle gå i skole. I de mørke vinteraftener samledes de voksne i skolestuen for at holde bindestueaftener. De strikkede, mens de underholdt hinanden med lokale

fortællinger og sang. Dengang var strikning af uldstrømper en vigtig hjemmeindustri, og strømperne strikket i E Bindstouw blev solgt til hosekræmmere. Landsbyskolen har givet navn til en række fortællinger og viser på forskellige jyske dialekter af digterpræsten Steen Steensen Blicher, der selv som barn havde siddet og lyttet til de voksnes fortællinger i bindestuen.

Kristensen var ikke imponeret over indvielsesfesten, for den fik det forudsete forløb: der var meget lidt Blicher og meget af det andet, hvor man roste hinanden for den indsats for kunsten, man havde præsteret. ”Men: Det var her som i Blichers dage: De to trediedele af forsamlingen var indbudte, men man havde helt glemt digterne: Ikke een af vor tids skrivende mænd og kvinder var indbudt.”(11)

Han kunne dog glæde sig over, at han nu endelig oplevede sin gode ven, Meinert Sørensen, og de andre Thorning-folk fortælle E Bindstouw, som de var startet med for tyve år siden. Dette skulle være deres sidste optræden.

Erling Kristensens datter, Mette, der var journalistelev, skrev et fyldigt referat om festen i Viborg Stifts Folkeblad og fortalte blandt andet, at folk så småt var ved at blive trætte, da kaffesamværet i forsamlingshuset havde varet næsten tre timer. Men så fik de heldigvis en oplevelse, der betog dem: en 88-årig forhenværende mejeribestyrer fra Furesølund i Nordsjælland tog ordet og indledte med ”ordret at citere Blichers Fortale i ’Kjeltringliv’ til Novellen om Røverstuen, en poetisk fin Skildring af Sjællands og Fyns Ynde og Blidhed fortsat med en Kærlighedserklæring til det barske Jyl-

land.”

Det, hendes far havde ventet på, var sidste punkt på dagens program: ”Og saa kom man til det, som vist de fleste havde glædet sig mest til: Opførelsen af E Bindstouw. Det blev en smuk Oplevelse. Strikkepindene klirrede paa den lille Scene, og Stearinlysene paa Bordet fik de blanke Knapper paa Thorning-Folkenes grove Almuedragter til at straale, mens der blev fortalt Historier og sunget Viser. Det var en smuk Afslutning paa en festlig Blicher-Dag. (12)

INSPIRERET AF BLICHER

Erling Kristensens 25-års forfatterjubilæum blev markeret med udgivelsen af bogen Misvækst, der på jubilæumsdagen den 5. november 1952 forelå i bogform. En halv måned før udgivelsen besøgte journalisten Harry Rasmussen det stråttækte hus Knolden, hvor han noterede, at en lille flok velnærede gæs udenfor opførte sig som et meget fredsommeligt og lidt nysgerrigt vagtkompagni. Misvækst var skrevet med en for Kristensen ny form for teknik, og Rasmussen ville derfor høre, hvorfor bogen var skrevet på netop den måde? Kristensen kom nu ind på Blicher, som var den mest eminente fortæller, han havde stiftet bekendtskab med. Han formidlede på sin egen måde. Selv om der er bitter tragedie i Blichers noveller, læser man dem som noget skønt. De fortæller om menneskelivets inderste, men belagt med kunstens patina, mente han og fortalte, at han havde den glæde hvert år på sin fødselsdag at blive liggende i sengen, indtil han havde læst Blichers En landsbydegns dagbog. ”Her kommer man livet selv saa nær som

turen ville man altså møde den falsterske natur, der omgav hende, så meget der nu er tilbage af denne.

Marie og Søren havde bopæl i Borrehuset, færgestedet til Møn gennem lange tider, og her var Søren færgemand, det job, som Marie overtog, da han blev lagt i bolt og jern for et mord han desværre begik en aften under et drikkegilde i færgehuset. Der er ikke noget tilbage af huset, men der er rejst en mindesten på stedet.

Vi kan blive meget klogere på alt dette ifølge Historisk Samfund for Lolland Falster, der på deres hjemmeside har klarlagt Maries Grubbes og Søren Sørensen Møllers færden på øerne.

Kendsgerningerne er, hvis kilderne da taler sandt, at Maries far Erik Grubbe stammer fra Lolland, at Marie kan have opholdt sig her hos farmoderen på Lolland og senere på Beldringe Hovedgård på Sydsjælland og også kan have besøgt søsteren, der var gift med Styge Høeg, der var landsdommer på Lolland/Falster.

Efter faderens død forpagtede hun og hendes nye mand Palle Dyre Tjele, og det er her hun møder kusken Søren S. Møller. Senere flygter de begge, Søren fra arresten i Skanderborg og Marie fra husarrest på Tjele. De er borte, formodentlig i Tyskland i otte år, for så at dukke op på Møn.

Senere bosætter de sig på Falster og Søren har et job for enkedronningen Charlotte Amalie ved at opmåle brænde fra Falsters skove. Brænde, der udskibes til Charlottenborg i København.

Samtidig driver de færgeri imellem Møn og Borren. De boede i Borrehuset og havde hjælp af et par svende, og Ma-

rie står for krodriften. Det er her Søren dræber en Dragørskipper i 1711 og dømmes til Bremerholm. Marie passer færgedrift og udskænkning, og det er her hun får besøg af Ludvig Holberg 27 år gammel.

Søren bliver løsladt i 1716, og han og Marie menes at have taget ophold i Allerslev, nabosognet til Beldringe og de skulle ligge begravet her ifølge kirkebogen. Ifølge denne bog er hun død i 1717.

Jeg har selv færdedes i dette område gennem mere end 45 år, da jeg og min familie har sommerhus på Møn ved Hårbølle. Færgestedet og færgekroen havde man valgt at lægge meget længere mod vest, da man for at kunne ro bådene over måtte vælge et tre gange så bredt vand i stedet for det smalle sund ved Hårbølle, hvor strømmen var alt for stærk og vender hver 6. time med tidevandet.

I litteraturen kan vi gennem Holberg direkte aflæse hendes situation. Han skriver i Epistel 89 om ægteskaber:

”Du forundrer dig over, at en saa pen Jomfrue, som *N. N.* haver kunnet fatte Kiærlighed til *M. M.*, og indladet sig i Ægteskab med en Person af saa slette *Qualiteter*, og om hvilken intet andet kand siges, end at han er een af de største *Tabacs-Smøgere* udi Landet. Jeg derimod forundrer mig ikke derover; Det kand just være derfor hun haver fattet Kiærlighed til ham; Thi man seer jo, mange Mennesker at finde større Smag udi røget end udi ferskt Kiød; Iligemaade, at mange fatte Kiærlighed til det, som andre have Afsky for. Derpaa vil jeg anføre tvende mærkelige Exempler; et af den gamle, og et af den nye Historie...”

Erik Harbo: *Marie eller Sophie*

Om Marie Grubbe som hovedperson i dansk litteratur i 300 året for hendes død

I de daglige optegnelse af begivenheder på Tjele som den unge Morten Vinge foretager i Blichers *En Landsbydegns Dagbog*, bliver det hurtigt jomfru Sophie, nådigherrens datter, der nævnes, ofte blot betegnet som den unge frøken.

Han er så endelig efter 30 år hjemme igen fra Sibirien og er blevet ansat på godset Corselidse (Blichers stavemåde) på Falster. Da det bliver maj måned, et halvt år efter, ser han sin ungdoms studiekammerat, præstens søn Jens i gårdens port, og det første han spørger ham om er: Hvor er frøken Sophie? Efter et meget groft svar fra Jens om Sophies frøkenkab, går det op for Morten at hans ungdomskærlighed er endt i den største fornedrelse om ikke i muddergrøften så på knæ i køkkenhaven på Corselidse.

Morten må bryde op fra sin nye stil-

ling, for han kan ikke udholde samlivet med Jens og Sophie, skønt han har følt sig godt modtaget og hjemme på Corselidse.

Vi mindes nu 300 års-dagen for Marie Grubbes død, J.P. Jacobsens *Marie Grubbe* og Blichers *Frøken Sophie*. Dette skulle vi (Blicher-Selskabet m.fl.) netop den 12. august 2018 have fejret med en udflugt til Falster og Møn. Men lederen af turen skuespiller Christian Steffensen blev syg og måtte aflyse. – Vi kan dog i billeder og tekst mindes denne kvinde, som verden handlede så ilde med, men som gav inspiration til mange forfattere: Til en Holberg epistel, en novelle af Blicher, en historie af H.C. Andersen *Hønsse-Grethes familie*, en roman af Jacobsen, et skuespil af Ulla Ryum *Marie Grubbe* (1985), og Juliane Preislers roman *Kysse Marie* i 1994, Dan H. Andersens bog *Marie Grubbe og hendes tid* i 2006 og endelig Lone Hørslev, der skrev romanen *Dyrets år* i 2014. Romanen omhandler begivenhederne i Marie Grubbes kærlighedsliv – begær, hemmelige forhold og lyster – i vintermånederne 1666-1667.

Chr. Steffensen har i sin omtale af turen fortalt om stederne, hvor Marie færedes. Han ønskede at vi skulle stoppe ved Beldringe gods, for det var her Marie boede med sin første mand Ulrik Fr. Gyldenløve. Så skulle vi til Allerslev kirke, hvor man for 10 år siden fandt navnet på Marie og på en Søfren Møller.

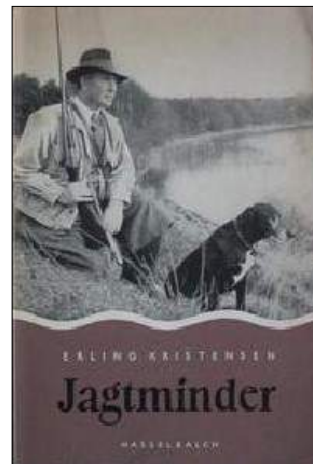
På Falster skulle der være stop ved Kippinge kirke, for herfra ved man, at Marie modtog fattighjælp indtil 1716. Så skulle turen gå til Corselitze, hvor en del af handlingen i Sophies liv foregår. På

muligt. Denne jævne novelle faar det til at synge i mig: 'Det var saadan, du gerne ville.' 'Misvækst' er et forsøg paa at tilfredsstille min egen trang til at nærme mig den fortællemaade, hvor alle litterære krumspring maa forsvinde under kunstens tugt. At naa den – er saa noget andet.' (13)

Flere anmeldere, der var begejstrede for *Misvækst*, skrev, at de var blevet mindet om Blicher under deres læsning af bogen.

Ved Erling Kristensens begravelse den 30. juni 1961 sagde hans nære ven Julius Bomholt blandt andet: "I vort sprog har sagaen været en kraft, der på ny og på ny gav sproget en fastere indre holdning, og en sådan vor tids sagamand var Erling, manden fra folkedybet. Han gav sproget en større spændvidde, større rejsning, og han havde i sin personlighed den styrke, der kunne gøre også de højest rækkende ord til sandhed. Han hørte som sprogskeer hjemme i den jyske linje fra Blicher til Johan Skjoldborg." (14)

Noter 1) Steen Steensen Blicher mødte ofte kæltringer på sine vandreture på heden. I en af sine

mest berømte noveller "Kjæltringeliv" fra 1929 beskrev han sit første møde med kæltringerne Linka Smælem og Peiter Benlæs. Han mødte dem først på heden og senere i Johannes Axelsens hus, hvor han skulle have set Linka danse. Han blev grebet i at kigge på kæltringebal-

let gennem vinduet, men da han forklarede, at han var faret vild i nattemørket, fulgte en kæltring ham over heden. Kæltringer var grupper af omvandrende folk, der ofte var udstødt af samfundet. De er navnlig kendt fra tidligere tyndt-befolkede egne af det nordlige og vestlige Jylland indtil slutningen af 1800-tallet. Selv kaldte de sig *rejsende* eller *skøjere*.

2) *Viborg Social-Demokrat* 6.6. 1947: "Steen Steensen Blicher kalder."

3) Erling Kristensens gode ven, Meinert Sørensen, var blandt de Thorning-folk, der fortolkede Blichers fortællinger og viser.

4) Erling Kristensen i "Kontor-notitskalender for Aaret 1947,"

5) Søndag den 8. Juni. Kalenderen er i Lauge Fastrups eje.

6) *Politikens Kronik* 25.3. 1948, s.13-14, Erling Kristensen: "Langs Blichers Spor 100 Aar efter hans Død."

7) Museumsinspektør på Blicheregns Museum, Karen Margrethe Boe, kender historien i en lidt anden version og ved ikke, om den er sand eller fordrejet. Men hun mener, at folk på egnen har fortalt den slags historier, fordi de holdt meget af deres præst.

8) Erling Kristensen: *Jagt minder*. København: Steen Hasselbalchs Forlag 1949, s. 11.

9) Jørgen Nielsen: "Forord." St. St. Blicher: *Diana*. København: Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag 1950, s. 8-9.

Per Hofman Hansen på Aldus.dk

10) Erling Kristensen: *Jagt minder* s. 56-57.

11) Kristensen i "Maylands Spiral-Kalender 1952," Lørdag 11. oktober. Kalenderen er i Lauge Fastrups eje.

12) *Viborg Stifts Folkeblad* 13.10. 1952, s. 6, [Mette Fastrup]: "Blicher-Egenss Festsdag til Digterpræstens Minde. Indvielsen af det genrejste E Bindstouw-Hus i Lysgaard By."

13) *Silkeborg Social-Demokrat* 10. 1952, Harry Rasmussen: "Jeg vidste godt, at de lyse farver eksisterede – og nu har jeg taget mig fri for det ubehagelige hverv at male skygger paa de andres solskinsbilleder, siger forfatteren Erling Kristensen, der fejrer 25 aars jubilæum med at udsende en ny roman."

14) Julius Bomholt: "Ved Erling Kristensens bære i Sønder Sogns Kirke i Viborg den 30. juni 1961." Esbjerg Byhistoriske Arkiv: Julius Bomholts Arkiv.

Bente Harbo: Kirkeskibet *Justitia* og *En skibsprædiken*

ikke sin egen kirke, så Hans Larsen fik tilladelse til at ophænge skibet i Stege mod at betale 10 Rdl. I begyndelsen var det familien fra Nyord der vedligeholdte skibet, men senere blev der dannet en forening med formand og vedtægter, der skal sikre, at skibet hvert 10. år nedtages, renses og repareres, og derefter føres hjem til kirken i nøje overensstemmelse med de gamle traditioner. Skibet bliver båret af sømand gennem en fastlagt rute, med deltagelse af marinen, orkester (i år Den kongelige Livgardes tambourkorps). Optoget går ad Steges gamle gader i en nøje beskrevet rute til kirken. I kirkedøren modtages det af præsten, og følgende dialog udspilles:

Præst: Forklar os da nu, hvad er årsagen til alt dette postyr?

Formand: Kirkeskibsforeningen JUSTITIA har i overensstemmelse med sit formål nedtaget kirkeskibet JUSTITIA den 26. januar 2018 og underkastet det den hovedreparation, som sker hvert tiende år. Nu vil foreningens repræsentanter gerne føre det på plads igen.

Præst: Ja vist, vi har måttet savne skibet JUSTITIA i den sidste tid på dets rette plads under kirkens hvælvinger. Svar nu: Er det ret istandsat og klar til at pryde kirken, som det har været vant nu i 300 år?

Formand: Ja, nu fremtræder det igen smukt, som da matros Hans Larsen skænkede det til kirken i 1718.

Præst: Er sejlene bødede og malingen fornyet, takkelage og tovværk som det skal være, og vajer Dannebrog fra mast såvel som fra stævn og agterspejl?

I mange danske kirker hænger et eller flere kirkeskibe. Ofte givet som taknemmelighedsgave efter en lykkelig redning fra et forlis eller en krig. I Stege kirke på Møn hænger således en model af linjeskibet ”Justitia”, udført af matros Hans Larsen fra Nyord og skænket Stege kirke i 1718.

Hans Larsen havde deltaget som matros i slaget ved Rügen under den store nordiske krig. Justitia var under kommando af viceadmiral Just Juel. Denne blev dræbt men Hans Larsen nåede frelst hjem til Nyord, hvor han i de kommende år udfærdigede modellen af linjeskibet.

Nyord havde på det tidspunkt endnu

Formand: Ja. Dokmesteren har i de forløbne dage på forbilledlig måde sat skibet i stand. Han har efter grundige studier i værker om gamle orlogsskibe på flere punkter ført skibet tilbage til sin oprindelige skikkelse, og hans arbejde er udført med den største håndværksmæssige flid og nøjagtighed.

Præst: Så vær da velkommen i jeres kirke i dette ærinde, og før atter skibet JUSTITIA til dets rette plads, hvor det fortsat kan fortsat kan hænge Gud til ære og kirken til beprydelse.

Begivenheden afsluttes med en festgudstjeneste og en galamiddag.

I *Høstferierne* forekommer den såkaldte *Skibsprædiken*, hvor Blicher i indledningen skriver: ”Dette Skib, mine Venner! er en Gave fra een af vore Medreisende paa Livets urolige Hav. Han haver her ophængt det, ikke til en blot Prydelse; men deels for sig selv som et Taknemmeligheds Offer til den Stormens og Havets Herre, der fører ham gennem Farer tryggelig til hans sidste Ankerplads, og deels for os til en saavel advarende som opmuntrende Lærdom.”

Herefter følger beskrivelsen af skibet og en sammenligning af skibets forskellige dele med menneskets vilkår. Det er en af Blichers fire bevarede prædikener, og nok den mest kendte.

Den blev holdt i Spentrup kirke 1838, da kirken fik sit kirkeskib, skænket af købmand Bruun, Randers, søn af amtsprovst Bruun (1809-1825). Anledningen var St. St. Blichers datter Malvina's bryllup med præstegårdsforpagteren Rasmus Schade Berg.

I *En Landsbydegns Dagbog* har vi en

dagbogsoptegnelse som Blicher angiver til 1718.

Norkjøping, den 3die Februar 1718. Saa blev jeg alligevel svensk Soldat! hvor længe jeg end hyttede mig, og skjulte mig som et jaget Vildt i Skove og Klipper, saa fandt de mig dog. Hvad skulde jeg gjøre? Bedre under Guds frie Himmel mellem Kaarder og Kanoner, end mellem et Fængsels fire Vægge! De har lovet mig, at jeg aldrig skulde stride mod mine Landsmænd, men allene mod Moscoviten – han har maaskee den rette Kugle med Morten Vingens Navn.

Både den fiktive Morten Vinge og matros Hans Larsen deltog altså i den store nordiske krig. Den ene blev udødeliggjort i *En Landsbydegns Dagbog*. Den anden fik sit eftermæle i form af det smukke kirkeskib Justitia i Stege Kirke.

Bente Harbo

Tivoli 175 år

I Blichers novelle *Kærlighed i Pinen* står der følgende: ”Vi indbød dem til den varme Kaffe oven paa den kolde Kørsel. Dette Forslag modtoges med Varme, og Øllegaard paatog sig uanmodet at besøge Skænkningen. – Under Drikningen førtes Samtale, den vor vævre Suppleant-Værtinde ogsaa præsiderede udi. Æmnet var Tivoli!”

Det er en af de gange Blicher omtaler Tivoli, som han altså har besøgt i forbindelse med sine besøg i hovedstaden.

Georg Carstensen fik bevilling til at indrette Københavns Tivoli 1843 og nu fejrer man 175-året for oprettelsen.

Novellen er med i den nye samling af noveller i anledning af Blicher som årets klassiker.